

HØJESTERETS DOM

afsagt torsdag den 26. oktober 2023

Ved offentlig gengivelse af rettens afgørelse må der ikke ske offentliggørelse af navn, stilling eller bopæl for nogen af de personer, der er nævnt i afgørelsen, eller på anden måde offentliggørelse af deres identitet.

Sag BS-18800/2023-HJR
(2. afdeling)

A
og
B
(advokat Anders Brøndtved, beskikket for begge)

mod

Adoptivforældrene
(advokat Jesper Håkonsson for begge)

I tidligere instanser er afsagt dom af Familieretten i Horsens den 1. oktober 2021 (BS-17369/2021-HRS) og af Vestre Landsrets 10. afdeling den 16. juni 2022 (BS-40628/2021-VLR).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Poul Dahl Jensen, Michael Reklings, Lars Hjortnæs, Oliver Talevski og Mohammad Ahsan.

Sagen er behandlet sammen med Højesterets sag BS-17016/2023-HJR.

Sagen er behandlet på skriftligt grundlag, jf. retsplejelovens § 387.

Påstande

Appellanterne, A og B, har påstået, at der fastsættes samvær mellem dem og barnet kaldet C, født den 5. august 2018, fire gange årligt. Subsidiært har de påstået, at der fastsættes samvær og/eller anden kontakt i et mindre omfang.

Mere subsidiært har de påstået familierettens og landsrettens domme ophævet og sagen hjemvist til ny behandling i familieretten.

De indstævnte, adoptivforældrene, har påstået stadfæstelse.

Supplerende retsgrundlag

Supplerende om forældreansvarslovens § 20 a

Forældreansvarslovens § 20 a, stk. 1, lyder således:

”§ 20 a. Er barnet adopteret, kan der efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge fastsættes samvær eller anden form for kontakt med disse, navnlig hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den, som anmoder om fastsættelse af samvær m.v.”

Forældreansvarslovens § 20 a fik sin nuværende ordlyd ved lov nr. 497 af 1. maj 2019. I forarbejderne til bestemmelsen er anført bl.a. (betænkning afgivet af Folketingets Social-, Indenrigs- og Børneudvalg den 4. april 2019 over forslag til lov om ændring af adoptionsloven, lov om socialservice og forskellige andre love (Folketingstidende 2018-2019, tillæg B, lovforslag nr. L 155, s. 2-3)):

”4. Ændringsforslag med bemærkninger

...

Bemærkninger

...

Til nr. 2

...

Det foreslås, at henvisningen til, at der kun kan fastsættes samvær eller anden form for kontakt efter § 20 a, stk. 1, i helt særlige tilfælde udgår.

...

Ændringsforslaget medfører ikke i øvrigt ændringer af bestemmelsen i § 20 a, stk. 1, i forældreansvarsloven. Der vil herefter kunne fastsættes samvær eller anden form for kontakt mellem det adopterede barn og barnets oprindelige slægt efter § 20 a, stk. 1, hvis det er til barnets bedste, jf. § 4, 1. pkt., i forældreansvarsloven.

...

I vurderingen af barnets bedste vil der skulle anlægges en helhedsvurdering af barnets samlede situation både på kort og lang sigt. Barnets

bedste vil have betydning for såvel vurderingen af, om der skal fastsættes samvær eller anden form for kontakt, som fastsættelsen af vilkår og hyppighed af eventuelt samvær eller anden kontakt. Det centrale i vurderingen af barnets bedste vil være barnets ret til samvær eller anden form for kontakt, hvis det er bedst for barnet, ikke de oprindelige slægtinges ret.

Det vil i vurderingen af barnets bedste skulle indgå, at barnet står i en særlig situation efter en adoption, hvor der skal skabes tilknytning mellem barnet og adoptivfamilien, og hvor barnets behov for en stabil og sammenhængende dagligdag skal kunne opfyldes. Ligeledes vil de bagvedliggende årsager til, at der er truffet afgørelse om adoption uden samtykke, herunder manglende forældreevne, naturligt skulle indgå i vurderingen.

Hvis der er flere, der ansøger om samvær eller anden form for kontakt, vil dette skulle indgå som et særskilt element i vurderingen af barnets bedste, da det kan have betydning for mulighederne for at skabe en stabil dagligdag for barnet. Ligeledes kan dette forhold have afgørende betydning for vurderingen af hyppighed af og vilkår for eventuelt samvær eller anden form for kontakt.

Samvær eller anden kontakt vil f.eks. kunne være bedst for barnet, hvis der forud for adoptionen har været en betydningsfuld og positiv relation mellem barnet og den oprindelige slægting, som ansøger om samvær eller anden kontakt, og det vurderes, at denne relation også fremover i barnets liv vil spille en positiv rolle.”

Anbringender

A og B har anført navnlig, at adoptivforældrene ikke er fremkommet med oplysninger, hvorefter det vil være bedst for barnet, at der ikke etableres samvær. Barnets reaktion under de tidligere samvær, der blev afviklet hos plejeforældrene før bortadoptionen, er ikke afdækket af en fagperson, men er alene beskrevet af plejeforældrene.

Med påstanden om samvær sigtes der ikke til samvær med henblik på relationsdannelse, men alene kendesamvær, således at barnet kan få kendskab til sine rødder.

Det følger af praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol vedrørende Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 8, at Domstolen i sin proportionalitetsvurdering lægger vægt på, at adoptionen i den konkrete sag ikke fuldstændig må afskære relationen mellem barnet og dets oprindelige slægt, idet der også efter adoptionen bør være kontakt mellem barnet og den

oprindelige slægt ("post adoption contact"). Domstolens praksis på området fører således til, at der bør fastsættes samvær. Det samme gælder Højesterets praksis.

En hjemvisning af sagen til behandling i familieretten vil indebære, at der først træffes afgørelse af familieretten mere end fire år efter, at samværsansøgningen blev indgivet. Det vil i givet fald være i strid med Menneskerettighedskonventionens artikel 6 og 8. Derfor bør der fastsættes samvær nu.

Oplysningsgrundlaget i den foreliggende sag er dårligere end det grundlag, der forelå for Højesteret i dommen af 21. februar 2023 (UfR 2023.2114). Oplysningerne, som lå til grund for bortadoptionen, må betragtes som forældede, når henses til, at der på nuværende tidspunkt er gået mere end 3 ½ år siden, at barnet blev bortadopteret.

Adoptivforældrene har anført navnlig, at det er bedst for barnet, at der ikke fastsættes samvær. Barnet har fortsat brug for ro og stabilitet. Etablering af samvær med de biologiske forældre vil have den modsatte effekt. Et barn, som er tvangsbortadopteret, har brug for en lang periode, hvor barnet uforstyrret har mulighed for at danne nye relationer og føle sig tryk i adoptivfamilien. Det vil virke forvirrende og uhensigtsmæssigt for barnet, hvis det samtidig skal forholde sig til sine biologiske forældre.

Det beskedne samvær, der var forinden bortadoptionen, kan ikke siges at have skabt en blivende relation til de biologiske forældre. Under alle omstændigheder kan denne relation ikke antages at bestå længere, da der er gået mere end 3 ½ år uden samvær eller anden form for kontakt. Hvis der fastsættes samvær eller anden kontakt, vil det derfor alene være de biologiske forældres behov, der tilgodeses.

Hertil kommer, at de beskrivelser, der er i sagen af barnets reaktioner under samværene, ikke tegner et billede af samvær, som skabte relation mellem barnet og forældrene. Fremtidige samvær vil heller ikke blive konstruktive og indholdsmæssigt gode, hvilket understøttes af konklusionerne i forældrekompetenceundersøgelsen.

Gennemførelsen af samvær er ikke foreneligt med deres ønske om anonymitet, herunder bestemmelsesret over, hvilke oplysninger barnet skal have vedrørende adoptionen.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

A og B er biologiske forældre til et barn født den 5. august 2018. Barnet blev den 31. oktober 2018 med deres samtykke anbragt uden for hjemmet. Den 15. januar 2020 blev barnet frigivet til adoption uden deres samtykke.

Sagen angår, om A og B skal have ret til samvær eller anden form for kontakt med barnet.

Forældreansvarsloven og Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Hvis et barn er adopteret, kan der ifølge forældreansvarslovens § 20 a, stk. 1, efter anmodning fra barnets oprindelige slægtninge fastsættes samvær eller anden form for kontakt med disse, navnlig hvis barnet forud for adoptionen havde samvær eller anden form for kontakt med den, som anmoder om fastsættelse af samvær mv. Anden form for kontakt kan efter lovens § 22 bl.a. bestå i telefonsamtaler, brevveksling, elektronisk post og fotografier.

Efter lovens § 4, 1. pkt., skal afgørelser efter loven træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. Det fremgår af forarbejderne til forældreansvarslovens § 20 a, stk. 1, at der skal anlægges en helhedsvurdering af barnets samlede situation både på kort og lang sigt, og det centrale er, hvad der er bedst for barnet, ikke de oprindelige slægtnings ret. Det skal indgå i den samlede helhedsvurdering efter § 20 a, om det bl.a. i lyset af forløbet af allerede gennemført samvær kan antages, at de oprindelige slægtninge vil kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær eller anden kontakt. Endvidere fremgår det af forarbejderne, at bestemmelsen hovedsageligt er rettet mod barnets forældre.

Som anført i Højesterets dom af 21. februar 2023 (UfR 2023.2114) skal forældreansvarslovens § 20 a også efter lovændringen i 2019 fortolkes i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis vedrørende artikel 8. Det må således bl.a. sikres, at muligheden for samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og de biologiske forældre ikke i realiteten fortsat forbeholdes "helt særlige tilfælde", og at hensynet til, at barnet får mulighed for at kende sine rødder, indgår i den samlede helhedsvurdering efter § 20 a. Højesteret anførte i den sammenhæng, at der i sager efter forældreansvarslovens § 20 a må tilvejebringes et oplysningsgrundlag, som gør det muligt at træffe afgørelse i overensstemmelse med såvel § 20 a som Menneskerettighedskonventionens artikel 8. Den nærmere sagsoplysning må bero på en konkret vurdering, herunder af, hvilke oplysninger om barnet, de biologiske forældre og adoptivforældrene der allerede foreligger. I tilfælde, hvor det efter disse oplysninger ikke på forhånd kan afvises, at der er grundlag for at fastsætte samvær eller anden form for kontakt, kan det bl.a. være relevant at tilvejebringe en børnesagkyndig erklæring og en sagkyndig erklæring om de biologiske forældre, jf. retsplejelovens § 450 a, 1. pkt., herunder at indkalde den børnesagkyndige til at afgive forklaring. I den forbindelse kan også mulighederne for fastsættelse af anden form for kontakt end samvær belyses, jf. forældreansvarslovens § 22.

Den konkrete sag

Familieretten og landsretten har truffet afgørelse navnlig på grundlag af As og Bs forklaringer og på grundlag af oplysninger, der er af ældre dato, herunder bl.a. forældrekompetenceundersøgelsen af 29. september 2018.

Efter Højesterets opfattelse kan det ikke efter de foreliggende oplysninger afvises, at betingelserne for at fastsætte samvær eller anden form for kontakt mellem A og B og barnet, herunder f.eks. udveksling af fotos eller videooptagelser mv., er opfyldt. Under disse omstændigheder finder Højesteret, at familierettens og landsrettens afgørelser ikke bygger på et tilstrækkeligt oplysningsgrundlag, og at sagen derfor bør hjemvises til ny behandling i familieretten.

Konklusion

Højesteret ophæver familierettens og landsrettens domme og hjemviser sagen til ny behandling i familieretten.

THI KENDES FOR RET:

Familierettens og landsrettens domme ophæves, og sagen hjemvises til ny behandling i familieretten.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for familieretten, landsretten og Højesteret til den anden part eller til statskassen.